

แนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพในการบรรเทา
สาธารณภัยของกองทัพภาคที่ 2 เพื่อตอบสนอง
ต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

เอกสารวิจัยส่วนบุคคล

โดย

พันเอก สุระชัย มีหอม
รองผู้บังคับการกรมพัฒนาที่ 2 กองพลพัฒนาที่ 2

วิทยาลัยการทัพบก
กันยายน 2563

เอกสารวิจัยเรื่อง แนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพในการบรรเทา
สาธารณภัยของกองทัพภาคที่ 2 เพื่อตอบสนองต่อการขับเคลื่อน
ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี
โดย พันเอก สุระชัย มีหอม
อาจารย์ที่ปรึกษา พันเอก นิพนธ์ บุญศิริ

วิทยาลัยการทัพบก อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรหลักประจำ วิทยาลัยการทัพบก ปีการศึกษา 2563 และเห็นชอบให้เป็น
เอกสารวิจัยส่วนบุคคลที่อยู่ในเกณฑ์ระดับ

พลตรี

(มหศักดิ์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา)

ผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพบก

คณะกรรมการควบคุมเอกสารวิจัยส่วนบุคคล

พันเอก

(นิพนธ์ บุญศิริ)

ประธานกรรมการ

พันเอก

(วีระศักดิ์ ท่างาม)

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษา

พันเอก

(ปองภาพ พุ่มพวง)

กรรมการ

พันเอกหญิง

(ธัญญา สิ้นหพันธ์)

กรรมการ

บทคัดย่อ

ผู้วิจัย พันเอก สุระชัย มีหอม
เรื่อง แนวทางในการแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพภาคที่ 2 เพื่อตอบสนองต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี
วันที่ กันยายน 2563 **จำนวนคำ :** 5,743 **จำนวนหน้า :** 17
คำสำคัญ ปรับปรุง, การบรรเทาสาธารณภัย, กองทัพภาคที่ 2
ชั้นความลับ ไม่มีชั้นความลับ

การศึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพภาคที่ 2 เพื่อตอบสนองต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงผลการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัยที่ผ่านมา และวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัย เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพภาคที่ 2 ให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบว่า ถึงแม้ว่าในการบรรเทาสาธารณภัยกองทัพภาคที่ 2 ในห้วงที่ผ่านมาจะประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพก็ตาม แต่จากข้อจำกัดทางกฎหมาย ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานยังไม่สามารถใช้ศักยภาพที่แท้จริงได้ ยังต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาให้สามารถใช้ทรัพยากรที่กระจายอยู่ในทุกหน่วยได้อย่างเต็มที่ และให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น การศึกษาครั้งนี้มุ่งหวังว่าจะได้รับทราบถึงผลการปฏิบัติงาน และวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัย และนำมาวิเคราะห์ให้ได้แนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพภาคที่ 2 ให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นให้กับหน่วยเหนือในการเพิ่มประสิทธิภาพในการช่วยเหลือประชาชนที่ประสบปัญหาด้านการบรรเทาสาธารณภัยได้อย่างรวดเร็วทันเวลา และมีความสอดคล้องกับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของรัฐบาล

ABSTRACT

AUTHOR: Colonel Surachai Meehom

TITLE: The Development of Disaster Mitigation Operations of The 2ND Army Area, Royal Thai Army In response to The National Strategy of 20 years

DATE: September 2020 **WORD COUNT:** 5,743 **PAGES:** 17

KEY TERMS: The Development, Disaster Mitigation Operations, The 2nd Army Area, Royal Thai Army

CLASSIFICATION: Unclassified

The purpose of this research study is concerned the development of disaster mitigation operations of the 2nd Army Area, Royal Thai Army in response to the National Strategy of 20 years in Security facet. Gathering the Master Plan and policies, including various factors related to disaster mitigation operations are main objectives to the research. Furthermore, the comparison and search for effective development of disaster mitigation operations of the Royal Thai Army are to be included.

The outcomes of this research informed system trends of future disaster mitigation operations of the Army as they should be carried out in accordance with joint operation principles, which is common principle used among Royal Thai Armed Forces Headquarters and the army corps themselves, consisting of disaster mitigation network which must provide alternate routes or secondary communication system to ensure existence of communication and be able to support various connecting devices for disaster mitigation systems in any situation by principles of planning and communication network in accordance with the national disaster mitigation plan and strategy. These efficient disaster mitigation operations should be combined, interchangeable by both military and civilian by creating the development of disaster mitigation operations system of the Royal Thai Army Master Plan and determining preliminary development plan to aim for the development of the disaster mitigation operations.

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความรู้และความกรุณาจาก ผู้บังคับบัญชา คณาจารย์ของ วิทยาลัยการทัพบกทุกท่านที่กรุณา ที่ให้ความรู้ และประสบการณ์ที่ทรงคุณค่าอย่างสูง ควบคุมดูแลเอาใจใส่และแนะนำอย่างใกล้ชิด ถึงแม้ว่าในช่วงเวลาที่ทุกคนต้องเผชิญกับสถานการณ์วิกฤตในช่วงการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ทุกท่านได้พยายามติดตามให้คำแนะนำแก่นักศึกษาทุกคน ซึ่งเป็นมากกว่าครู อาจารย์ ที่พึงปฏิบัติต่อนักศึกษา เป็นผู้ให้มาโดยตลอด ให้โดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย ให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน คณาจารย์ทุกท่าน คอยให้ความรู้ ให้ความรัก สร้างสิ่งกระตุ้น ดูแลเอาใจใส่นักศึกษาอย่างเป็นกันเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์ที่ปรึกษา พันเอก นิพนธ์ บุญศิริ พันเอก ปองภพ พุ่มพวง และ พันเอกหญิง ธัญนุช สิงห์พันธุ์ ที่กรุณาให้แนวคิดที่เป็นประโยชน์ในการจัดทำเอกสารวิจัยส่วนบุคคล รวมถึงตรวจสอบต้นฉบับอย่างละเอียดจนทำให้งานวิจัยนี้เสร็จสมบูรณ์ นอกเหนือจากข้อแนะนำทางวิชาการอันเป็นประโยชน์ในการวิจัยแล้ว ยังได้รับกำลังใจและคำชี้แนะที่เป็นประโยชน์ยิ่ง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณพันเอก วีระศักดิ์ ท่างาม ผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษา ที่กรุณาสนับสนุนข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ขอขอบคุณวิทยาลัยการทัพบก ที่ได้ให้ความรู้แก่ผู้วิจัย และนักศึกษาทุกคนด้วยความจริงใจ จนทำให้งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จไปด้วยดีทุกประการ

ขอขอบคุณผู้อยู่เบื้องหลังทุกท่านที่คอยเป็นกำลังใจ ในการทำวิจัยฉบับนี้ ให้สำเร็จสมบูรณ์ ได้สมตามความมุ่งหวัง คุณงามความดีและผลลัพธ์ที่มีคุณค่าอันพึงได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ ขอมอบแต่บิดา มารดา ตลอดจนครู อาจารย์ ญาติพี่น้อง และผู้มีพระคุณทุกท่าน ตลอดจนผู้มีอุปการคุณ ด้วยความเคารพรัก และหวังว่าวิจัยฉบับนี้ น่าจะเป็นประโยชน์ ก่อให้เกิดผลดีต่อกองทัพบก และประเทศชาติต่อไป

แนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพในการบรรเทา สาธารณสุขของกองทัพภาคที่ 2 เพื่อตอบสนอง ต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

ภัยพิบัติหรือสาธารณสุขภัย เป็นภัยคุกคามที่ทุกประเทศต้องเผชิญ สร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมของประเทศ ภัยพิบัติส่วนใหญ่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภาวะโลกร้อน รวมทั้งการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรและการขยายตัวของเมือง เข้าไปยังพื้นที่ที่มีความเสี่ยงจากภัยพิบัติมากขึ้น ทำให้ภัยธรรมชาติมีความถี่เพิ่มขึ้นและทวีความรุนแรงมากขึ้น¹

สำหรับประเทศไทยจากสถิติด้านสาธารณสุขที่เกิดขึ้นในห้วงที่ผ่านมา ประกอบไปด้วย อุทกภัย พายุไต้ฝุ่น แผ่นดินไหว ดินโคลนถล่ม ภัยแล้ง อัคคีภัย ไฟป่าและหมอกควัน สึนามิ วัฏธูระเบิด อุบัติเหตุ โรคพืชหรือสัตว์ และที่เป็นสถานการณ์ที่เรากำลังเผชิญอยู่พร้อมกันทั่วโลก คือ โรคระบาดมนุษย์หรือโรคติดต่ออุบัติใหม่ เช่น COVID-19 โรคซาร์ ไช้หวัดใหญ่ 2009 สำหรับสาธารณสุขที่เกิดขึ้นบ่อย ได้แก่ อุทกภัย ภัยแล้ง และพายุ รวมถึงวาตภัย²

ขอบเขตสาธารณสุขภัย

ตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ให้เป็นไปตามความหมาย “สาธารณสุข” ตามมาตรา 4 แห่ง พ.ร.บ.ป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขพ.ศ. 2550 ซึ่งกำหนดไว้ ดังนี้ “สาธารณสุข หมายความว่า อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาดสัตว์ โรคระบาดสัตว์น้ำ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่น ๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณสุข ไม่ว่าจะเกิดจากธรรมชาติ มีผู้ทำให้เกิดขึ้น อุบัติเหตุ หรือเหตุอื่นใด ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายของประชาชน หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน หรือของรัฐ และให้หมายความรวมถึงภัยทางอากาศ และการก่อวินาศกรรมด้วย”³

ระดับการจัดการสาธารณสุข

ระดับการจัดการสาธารณสุข แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นที่ ประชากรความซับซ้อน หรือความสามารถในการจัดการสาธารณสุข ตลอดจนศักยภาพด้านทรัพยากร ที่ผู้มีอำนาจ ตามกฎหมายใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจเกี่ยวกับความสามารถในการเข้าควบคุม สถานการณ์เป็นหลัก ดังนี้⁴

1. การจัดการสาธารณสุขขนาดเล็ก ผู้มีอำนาจตามกฎหมาย ได้แก่ ผู้อำนวยการอำเภอ ผู้อำนวยการท้องถิ่น และ/หรือ ผู้ช่วยผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร ควบคุมและสั่งการ
2. การจัดการสาธารณสุขขนาดกลาง ผู้มีอำนาจตามกฎหมาย ได้แก่ ผู้อำนวยการจังหวัด หรือ ผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร ควบคุม สั่งการ และบัญชาการ
3. การจัดการสาธารณสุขขนาดใหญ่ ผู้มีอำนาจตามกฎหมาย ได้แก่ ผู้บัญชาการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ควบคุม สั่งการ และบัญชาการ
4. การจัดการสาธารณสุขร้ายแรงอย่างยิ่ง ผู้มีอำนาจตามกฎหมาย ได้แก่ นายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย ควบคุม สั่งการ และบัญชาการ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561–2580) ด้านความมั่นคง

ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือ ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เน้นการบริหารจัดการสถานะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย เอกราช อธิปไตย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติสังคม ชุมชน มุ่งเน้นการพัฒนาคน เครื่องมือ เทคโนโลยีและระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ให้มีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยคุกคาม และภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรง ควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้านความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบัน และที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ใช้กลไกการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการ ทั้งกับส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชาสังคม และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ⁵

โดยภารกิจการบรรเทาสาธารณภัยนั้น ได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ในประเด็นการพัฒนาศักยภาพของประเทศให้พร้อมเผชิญภัยคุกคามที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติ ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1. การพัฒนาและฝึกพลกำลังอำนาจแห่งชาติกองทัพและหน่วยงานความมั่นคง รวมทั้ง ภาครัฐและภาคประชาชน ให้พร้อมป้องกันและรักษาอธิปไตยของประเทศ และเผชิญ กับภัยคุกคามได้ทุกมิติทุกรูปแบบและทุกระดับ เพื่อให้ทรัพยากรที่สำคัญและจำเป็นทั้ง ปวงของกองทัพและหน่วยงานความมั่นคง ได้รับการพัฒนา เสริมสร้างศักยภาพ ให้มี

- ความพร้อม เพียงพอ และเป็นรูปธรรม ทั้งคน เครื่องมือ ยุทธศาสตร์รวมทั้งระบบ บริหารจัดการในการป้องกันประเทศ และการป้องกันภัยคุกคามทุกมิติทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรง ตลอดจนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย สามารถระดมทรัพยากรได้อย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนชัดเจน
2. การพัฒนาระบบเตรียมพร้อมแห่งชาติและการบริหารจัดการภัยคุกคาม ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้มีความพร้อมเผชิญกับสภาวะไม่ปกติ ภัยคุกคามทุกมิติ ทุกรูปแบบ และทุกระดับ รวมทั้งภัยพิบัติและภัยคุกคามรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างแท้จริง⁶

จากยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ดังได้กล่าวมาแล้ว ในส่วนของกองทัพบกเพื่อให้การปฏิบัติงานในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้น รวมทั้งการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติของกองทัพบกเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล และรองรับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านความมั่นคง รวมทั้งมีการจัดการสาธารณภัยตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 และแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2558 โดยมีการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก พ.ศ. 2558 จัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก โดยมี ผู้บัญชาการทหารบก เป็น ผู้อำนวยการศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก โดยมี ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพภาค เป็นหน่วยขึ้นตรงรับผิดชอบในพื้นที่ของกองทัพภาค ซึ่งมีโครงสร้างการจัดของ ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก ดังนี้⁷

แนวโน้มสถานการณ์ภัยพิบัติในพื้นที่กองทัพภาคที่ 2

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ 1 ใน 3 ของประเทศ ประมาณ 104 ล้านไร่ มีการทำเกษตร ประมาณ 70 ล้านไร่ ประชากรประมาณ 22 ล้านคน วิถีชีวิตของชาวอีสานส่วนใหญ่จึงเป็นสังคมเกษตรกรรม พึ่งพาน้ำจากธรรมชาติเป็นหลัก เพราะมีพื้นที่อยู่ในเขตชลประทานเพียง 11 ล้านไร่ มีเขื่อนขนาดใหญ่ที่เป็นเครื่องมือบริหารจัดการน้ำเพียง 12 แห่ง สถานการณ์ภัยพิบัติขนาดใหญ่ที่กระทบต่อวิถีชีวิตชาวอีสานที่ผ่านมา จึงอยู่ในวัฏจักรเรื่องน้ำ ทั้งน้ำท่วม และน้ำแล้ง อันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลกซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่ยากจะควบคุม แต่ต้องหาวิธีการป้องกันเพื่อลดผลกระทบให้ได้มากที่สุด นอกจากนั้นยังมีสาธารณภัยซึ่งเกิดจากการกระทำของมนุษย์ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนเป็นบริเวณกว้าง เช่น ปัญหาฝุ่นขนาดเล็ก PM 2.5 ที่เกิดจากการเผาไร่ การปล่อยควันพิษจากไอเสียรถยนต์ การปล่อยของเสียและสารพิษลงแม่น้ำลำคลอง และอุบัติเหตุบนท้องถนน โดยเฉพาะห้วงเทศกาลที่สร้างความสูญเสียทั้ง

ชีวิตทรัพย์สินในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก ซึ่งปัจจัยเสริมประการหนึ่งที่ทำให้อุบัติเหตุมีความรุนแรงมากขึ้นไปอีก คือ จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นและมีการดัดแปลงสภาพแวดล้อม เช่น การก่อสร้างอาคารบ้านเรือน โรงงานอุตสาหกรรมที่กีดขวางทางน้ำ หรือไปอยู่อาศัยในพื้นที่เสี่ยงภัย เช่น การก่อสร้างบ้านในที่ลุ่มริมตลิ่ง ที่ลาดชันตามเนินเขา หรือการปลูกพืชในพื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง เสี่ยงอุทกภัย ประสบปัญหาการขาดทุนและปัญหาทางสังคมตามมา นอกจากนี้ ยังมีสถานการณ์โรคติดต่ออุบัติใหม่ ซึ่งไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนและสร้างผลกระทบไปทั่วประเทศและทั่วโลก ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ การเดินทาง สภาพสังคมเศรษฐกิจอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้⁸

บทบาทกองทัพภาคที่ 2 ในการบรรเทาสาธารณภัยในห้วงที่ผ่านมา

แม้ว่ากองทัพภาคที่ 2 จะไม่มีบทบาทหน้าที่ในการป้องกันบรรเทาสาธารณภัยโดยตรง แต่เมื่อเกิดภัยพิบัติเกิดขึ้นในพื้นที่ ด้วยความสำนึก ทหารจะเป็นที่พึ่งของประชาชนในทุกโอกาส จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมกำลังพลและยุทโธปกรณ์ ตลอดจนแผนการปฏิบัติในการบรรเทาสาธารณภัย เพื่อปฏิบัติงานร่วมกับส่วนราชการ ภาคเอกชน และองค์กรภาคประชาสังคม ภายใต้การจัดการสาธารณภัยตามแผนบรรเทาสาธารณภัย กองทัพบก พ.ศ. 2558 จึงต้องมีการจัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพภาคที่ 2 ขึ้น โดยมี แม่ทัพภาคที่ 2 เป็นผู้อำนวยการศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพภาคที่ 2 ขึ้นตรงต่อศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก⁹ ซึ่งแผนภาพโครงสร้างการจัดของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพภาคที่ 2 แสดงดังภาพที่ 2¹⁰

ภารกิจ ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพภาคที่ 2

“สนับสนุนการปฏิบัติงานป้องกันและช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และเป็นไปตามนโยบายของกองทัพบก”¹¹

แนวทางการปฏิบัติ

ให้ทุกหน่วยเข้าดำเนินการช่วยเหลือได้ทันที เมื่อเกิดภัยพิบัติที่มีความรุนแรง จนถึงเป็นภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน โดยไม่ต้องรอคำสั่งจากหน่วยเหนือ พร้อมทั้งรายงานให้แม่ทัพภาคที่ 2/ผู้อำนวยการศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพอากาศที่ 2 ทราบ ตั้งแต่เริ่มแรกให้ความช่วยเหลือ โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้

1. ชั้นเตรียมการ ติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิดต่อเนื่อง และประเมินสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นพร้อมทั้งจัดเตรียมกำลังพล ยานพาหนะ เครื่องมือ สิ่งอุปกรณ์ และวางแผนให้พร้อมปฏิบัติได้ทันที
2. ชั้นปฏิบัติการเมื่อเกิดภัยพิบัติขึ้น ให้หน่วยที่รับผิดชอบพื้นที่ระดับอำเภอ จัดนายทหารติดต่อประจำพื้นที่และปฏิบัติตามแผนการช่วยเหลือของหน่วยที่เตรียมไว้ พร้อมทั้งดำเนินการประชาสัมพันธ์ควบคู่กับการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องเมื่อสถานการณ์คลี่คลายเข้าสู่สภาวะปกติให้ส่งมอบภารกิจให้กับหน่วยรับผิดชอบโดยตรงต่อไป
3. ชั้นการฟื้นฟูบูรณะ ประสานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องและให้การสนับสนุนการฟื้นฟูบูรณะสภาพความเสียหายให้กลับคืนสู่สภาวะปกติโดยเร็ว เมื่อได้รับการร้องขอและได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยที่ร้องขอ¹²

การดำเนินงานของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพอากาศที่ 2 ที่ผ่านมา

โดยทั่วไป ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพอากาศที่ 2 จะเข้าควบคุมอำนาจการปฏิบัติการบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่ เมื่อรัฐบาลได้ประกาศยกระดับสถานการณ์เป็นการจัดการสาธารณภัยขนาดใหญ่ ระดับ 3 หรือการจัดการสาธารณภัยร้ายแรงอย่างยิ่ง ระดับ 4 ขึ้นไป หากเป็นสาธารณภัยที่มีพื้นที่จำกัด ไม่ครอบคลุมทั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก็อาจจัดเป็นศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพอากาศที่ 2 ส่วนหน้า เพื่อความคล่องตัวในการดำเนินงานเฉพาะพื้นที่ได้ แต่หากเป็นสาธารณภัยทั่วไปในระดับ 1 หรือ 2 มักจะมอบหมายให้มณฑลทหารบกที่รับผิดชอบพื้นที่เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดตั้ง ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยมณฑลทหารบก โดยมี ผู้บัญชาการมณฑลทหารบก เป็นผู้อำนวยการศูนย์ฯ¹³

การปฏิบัติงานของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพภาคที่ 2

จากการปฏิบัติที่ผ่านมาของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพภาคที่ 2 มีการแบ่งงานตามสายงานของฝ่ายอำนวยการ โดยมีการปฏิบัติงานในแต่ละสายงาน ออกเป็น 3 ชั้น ได้แก่ ชั้นเตรียมการ ชั้นปฏิบัติการเมื่อเกิดภัยพิบัติ ชั้นฟื้นฟูและบูรณะ สรุปในแต่ละสายงานได้ดังนี้

ชั้นเตรียมการ

หน่วยยังขาดการเตรียมการทั้งด้านกำลังพล ยุทโธปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นในการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัย และการวางแผนการปฏิบัติการบรรเทาสาธารณภัยในรายละเอียด ซึ่งอาจจะเกิดจากหน่วยทหารมีภารกิจที่ต้องปฏิบัติอย่างหลากหลาย จึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับงานด้านบรรเทาสาธารณภัยเท่าที่ควร ทำให้ขาดการประสานสอดคล้องทั้งภายในหน่วยของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพภาคที่ 2 และหน่วยงานภายนอกหรือภาคประชาชน จนทำให้การช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยของหน่วย ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรจะเป็นและทำให้เกิดการใช้จ่ายงบประมาณที่ไม่คุ้มค่า

ชั้นปฏิบัติการเมื่อเกิดภัยพิบัติ

หน่วยที่อยู่ในพื้นที่ต้องมีข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นในพื้นที่ เช่น พื้นที่เสี่ยงที่มักจะเกิดภัยพิบัติอยู่เป็นประจำ โดยจัดลำดับความเร่งด่วนของพื้นที่และลำดับการปฏิบัติในรายละเอียด เช่น การจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว หรือการเตรียมการอพยพประชาชน และสิ่งของต่าง ๆ ให้พ้นจากพื้นที่เสี่ยง รวมถึงให้ความสำคัญการดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับประชาชน หรือทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ประสบภัย หรือ ความจำเป็นในการใช้เครื่องมือขนาดใหญ่ในการแก้ปัญหาเร่งด่วนตามสถานการณ์ เช่น ชุดสร้างสะพานเร่งด่วน รถแบคโฮ รถบรรทุกขนาดใหญ่ เรือยาง/เรือท้องแบน นอกจากนี้ จะต้องมีข้อมูลแบ่งพื้นที่ปฏิบัติการให้เกิดความสมดุลและเหมาะสมกับขีดความสามารถของหน่วยนอกพื้นที่ เพื่อให้สามารถร้องขอรับการสนับสนุนได้อย่างรวดเร็วและเหมาะสม

ขั้นฟื้นฟูและบูรณะ

เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่หลายหน่วยงานไม่ได้ให้ความสำคัญ ซึ่งจะทำให้เกิดความประทับใจต่อผู้ประสบภัยอย่างแท้จริง ปัจจัยที่สำคัญในการฟื้นฟู คือ วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น กำลังพลที่จะช่วยในการซ่อมแซม หรือช่วยขนย้ายสิ่งของกลับเข้าสู่ที่พักอาศัยโดยปลอดภัยและกลับมาใช้ชีวิตได้อย่างปกติเหมือนก่อนประสบภัยพิบัติให้ได้มากที่สุด

ปัญหาข้อขัดข้องและอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพอากาศที่ 2¹⁴

สามารถสรุปปัญหาและข้อขัดข้องออกเป็น 2 ประเด็นหลัก ประเด็นแรก คือ ในขั้นตอนของการปฏิบัติงานการบรรเทาสาธารณภัย และส่วนที่สอง คือ ในเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัย ดังนี้

ส่วนแรก ขั้นตอนของการปฏิบัติงานการบรรเทาสาธารณภัย

ขั้นการเตรียมการ สามารถสรุปประเด็นข้อขัดข้องและอุปสรรค ดังนี้

การปรับปรุงบัญชีกองร้อยบรรเทาสาธารณภัย

การจัดกำลังพลและยุทโธปกรณ์บางหน่วยมีการจัดกำลังพลไม่ตรงตามขีดความสามารถในการช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัย

การวิเคราะห์พื้นที่ปฏิบัติการ

หน่วยหลักที่ปฏิบัติงานด้านบรรเทาสาธารณภัยเมื่อมีการจัดทำวิเคราะห์พื้นที่ปฏิบัติการแล้วไม่มีการแจกจ่ายให้หน่วยที่มาขึ้นควบคุมทางยุทธการทำให้หน่วยเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่ต้องทำการวิเคราะห์พื้นที่ปฏิบัติการใหม่

แผนการเตรียมความพร้อมของหน่วย

หน่วยหลักที่ปฏิบัติงานด้านบรรเทาสาธารณภัยไม่มีข้อมูลด้านกำลังพลยุทโธปกรณ์ของฝ่ายพลเรือนทำให้เมื่อปฏิบัติงานไม่มีการประสานสอดคล้องระหว่างหน่วยงานทหารและพลเรือน

ขั้นการปฏิบัติเมื่อเกิดภัยพิบัติ ในขั้นการปฏิบัติเป็นขั้นที่มีความสำคัญ เนื่องจากหน่วยหลักที่ปฏิบัติงานด้านบรรเทาสาธารณภัยจะต้องดำเนินการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งในส่วนของฝ่ายพลเรือนและทหารจึงสรุปประเด็นข้อขัดข้องและอุปสรรคได้ ดังนี้

การจัดตั้งกองอำนวยการศูนย์บรรเทาสาธารณภัย

ในการจัดตั้งกองอำนวยการศูนย์บรรเทาสาธารณภัยหน่วยปฏิบัติงานหลักยังมีความไม่ชัดเจนในเรื่องที่ตั้ง ควรมีการจัดตั้งที่ใดและปฏิบัติอย่างไร

การเคลื่อนย้ายหน่วยเข้าพื้นที่

หน่วยที่รับภารกิจในการช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัยเมื่อเคลื่อนย้ายเข้าพื้นที่ไม่ทราบข้อมูลการประสานระหว่างหน่วยงานของพลเรือนไม่ทราบพื้นที่ปฏิบัติงาน

การอพยพประชาชนและสิ่งของออกจากพื้นที่ประสบภัย

ในการอพยพประชาชนออกจากพื้นที่ประสบภัยไม่มีความคล่องตัว เช่น การอพยพด้วยรถ การอพยพด้วยเรือ ไม่เหมาะสมกับพื้นที่ปฏิบัติการ

การอำนวยความสะดวกในการเดินทางสัญจรของประชาชน

ในการอำนวยความสะดวกในการเดินทางของประชาชนยุทธโธปกรณ์และกำลังพลไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน โดยเฉพาะในห้วงเวลาเร่งด่วน

การจัดระเบียบศูนย์พักพิง

ประชาชนในศูนย์พักพิงบางแห่งได้รับการแจกจ่ายสิ่งของที่ไม่เท่าเทียมอีกทั้งยอดของประชาชนในศูนย์พักพิงมีข้อมูลปรับเปลี่ยนตลอดเวลา ขาดการควบคุมบริหารจัดการที่ดี การจัดระเบียบศูนย์รับบริจาคการแจกจ่ายถุงยังชีพ

การประสานการรับบริจาคช่องทางติดต่อในการรับบริจาคเป็นไปด้วยความยากลำบาก สิ่งของรับบริจาคบางอย่างมากจนเกินความจำเป็น แต่บางอย่างที่จำเป็นกลับไม่เพียงพอ

การประชาสัมพันธ์

ข่าวสารในเรื่องการปฏิบัติงานด้านการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยของหน่วยทหารมีประสิทธิภาพน้อยไม่สามารถกระจายข่าวสารหรือสร้างการรับรู้ไปยังช่องทางต่าง ๆ ได้ เกิดการสื่อสารที่คลาดเคลื่อนทำให้ประชาชนสับสนและไม่ให้ความร่วมมือ

การสนับสนุนทางการแพทย์

ชุดแพทย์ของหน่วยทหารมีปริมาณที่น้อยการเข้าถึงประชาชนทุกพื้นที่เป็นไปด้วยความยากลำบาก

การส่งผู้ป่วยเจ็บ

ในการส่งผู้ป่วยเจ็บในสถานะเกิดภัยพิบัติเป็นไปด้วยความยากลำบากในด้านเครื่องมือหรือความชำนาญในการขนส่ง

การจัดตั้งรถครัวสนาม/โรงครัวพระราชทาน

การจัดตั้งรถครัวสนามของหน่วยงานทหารหรือโรงครัวพระราชทานในการผลิตอาหารสำหรับแจกจ่ายให้กับผู้ประสบภัยบางครั้งผลิตมากไปเกินความจำเป็นไม่ทราบขอบเขตด้านงบประมาณในการสนับสนุน บางครั้งไม่เพียงพอเพราะจัดระเบียบการแจกจ่ายไม่ดีพอจึงมีผู้ที่ฉวยโอกาสรับไปมากเกินไป

การรักษาความปลอดภัย

ในพื้นที่ศูนย์พักพิงชั่วคราวหรือตามบ้านเรือนที่ประสบภัยน้ำท่วมบางครั้งมีมีจลาจลอาศัยช่วงที่เกิดภัยพิบัติทำการขโมยของตามบ้านเรือนหรือในศูนย์พักพิง

ขั้นการฟื้นฟูและบูรณะ สามารถสรุปประเด็นข้อขัดข้องและอุปสรรคดังนี้

การทำความสะอาดอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

หน่วยที่ทำความสะอาดอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ประสานร่วมกับภาครัฐและเอกชนในพื้นที่น้อยทำให้การจัดกิจกรรมไม่มีการประสานสอดคล้องไม่ทราบแผนซึ่งกันและกัน

การจัดชุดช่างซ่อมปรับปรุงบ้านเร่งด่วน

หลังน้ำลดบ้านเรือนประชาชนได้รับความเสียหายบางหลังไม่สามารถเข้าไปอยู่ได้ต้องรองบประมาณจากทางภาครัฐ

ส่วนที่สอง ปัญหาข้อขัดข้องด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัย

ด้านความพร้อมของกำลังพล

เมื่อเกิดภัยพิบัติขึ้นหน่วยรีบเร่งดำเนินการนำกำลังพลเข้าพื้นที่ประสบภัยเพื่อให้การช่วยเหลือประชาชนให้ทันเวลาโดยไม่ได้เตรียมแผนบรรจุกำลังพลไว้เพื่อปฏิบัติภารกิจล่วงหน้า

ด้านยุทธโศปกรณ์

เครื่องมือยุทธโศปกรณ์ในปัจจุบันในเรื่องของภัยพิบัติในด้านอุทกภัยนั้นหน่วยทหารนั้นยังขาดเรือในอัตราที่จะเข้าไปช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยที่ผ่านมามีในอัตราของหน่วยทหารช่างและกองพลพัฒนาที่ 2 ที่กองทัพบกแจกจ่ายมาให้แต่หน่วยกองพลทหารราบ, กองบัญชาการช่วยรบ, มณฑลทหารบกและหน่วยขึ้นตรงระดับกรมหรือกองพันไม่มีในอัตราซึ่งหน่วยต้องจัดหาหรือได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนซึ่งไม่เพียงพอรวมถึงอุปกรณ์ที่ใช้กู้ชีพในสถานการณ์ฉุกเฉินอื่น ๆ

ด้านการส่งกำลังบำรุง

การนำเครื่องมือและยุทธโศปกรณ์เข้าช่วยเหลือในภัยพิบัติต่าง ๆ โดยเฉพาะอุทกภัยซึ่งนำยานพาหนะช่วยเหลือประชาชนในการรับ-ส่งต้องลุยน้ำหรืออยู่ในสภาวะที่ขาดการปรนนิบัติบำรุงเป็นเวลานานและใช้เครื่องมือช่างในการขุดลอกซึ่งชิ้นส่วนอะไหล่ของเครื่องมือทางการช่างมีการสึกหรอและชำรุดตามการใช้งานเมื่อจบภารกิจหน่วยทหารไม่มีงบประมาณในการปรนนิบัติบำรุงภายหลังจากการจบภารกิจโดยเฉพาะเครื่องมือทางการช่างซึ่งต้องใช้งบประมาณสูงมากเนื่องจากหน่วยต้องใช้งบประมาณการซ่อมบำรุงวงรอบของกองทัพบก เป็นผลทำให้เครื่องมือและยุทธโศปกรณ์ที่นำออกมาใช้งานเกิดการชำรุดเสียหายหรือไม่สามารถนำไปใช้งานในภารกิจของหน่วยเหนือต่อไปเพราะต้องรองบประมาณการซ่อมบำรุงตามวงรอบและหากต้องการใช้เครื่องมือและยุทธโศปกรณ์ต้องหางบประมาณมาดำเนินการซ่อมเอง

ด้านงบประมาณ

เมื่อเกิดภัยพิบัติการออกปฏิบัติงานห่วงแรกหน่วยทหารจะต้องเข้าพื้นที่ภัยพิบัติโดยทันที เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัยพิบัติได้อย่างทันท่วงที ซึ่งหน่วยทหารจะต้องใช้งบประมาณของหน่วยไม่ว่าจะเป็นเบี้ยเลี้ยงและน้ำมันเชื้อเพลิงซึ่งหน่วยไม่มีสำรองไว้ในกรณีการช่วยเหลือประชาชนจากภัยพิบัติดังกล่าวจึงทำให้เกิดความล่าช้าในช่วงแรก ช่วงต่อมาเมื่อมีการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจะขอรับการสนับสนุนจากราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉิน เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศเขตการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินและเมื่อหน่วยทหารได้รับการร้องขอจากจังหวัด ซึ่งหน่วยทหารจะสามารถใช้เงินทรองราชการได้ก็ตาม แต่กว่าจะได้รับงบประมาณเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 เดือน เป็นอย่างต่ำซึ่งหน่วยต้องสำรองจ่ายงบประมาณไปก่อนจนกว่าจบภารกิจ เมื่อถึงขั้นการฟื้นฟู การดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยให้ประชาชน ทหารไม่มีงบประมาณในการจัดหาวัสดุที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ได้แก่ วัสดุที่ใช้ในการซ่อมบ้าน วัสดุที่ใช้ในการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย เช่น กระสอบทราย ดินลูกรัง ถูยั้งซีพ ยาเวชภัณฑ์ เป็นต้น ซึ่งหน่วยต้องไปประสานกับส่วนราชการพลเรือนหรือภาคเอกชนหรือใช้งบประมาณของหน่วยเพื่อให้สามารถช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัยได้อย่างทันเวลา¹⁵

แนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพอากาศที่ 2

จากผลการปฏิบัติงานให้ห้วงที่ผ่านมา ได้มีการทบทวนหลังการปฏิบัติเพื่อให้ทราบถึงข้อบกพร่องหรือปัญหาข้อขัดข้องที่เป็นอุปสรรคในการช่วยเหลือประชาชนในการบรรเทาสาธารณภัย จากนั้นได้นำบทเรียนที่ได้มาวิเคราะห์และกำหนดแนวความคิดในการปฏิบัติของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพอากาศที่ 2 เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น และได้แก้ไขหรือลดปัญหาข้อขัดข้องให้เหลือน้อยที่สุด

แนวทางการปฏิบัติ ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพอากาศที่ 2 ให้การสนับสนุนส่วนราชการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือ ป้องกัน แก้ไขเหตุสาธารณภัยให้เป็นไปด้วยความรวดเร็ว ทันเหตุการณ์เป็นระบบ มีความปลอดภัย โดยการใช้ขีดความสามารถของกำลังพล ยุทโธปกรณ์ และระบบอำนวยความสะดวกที่มีประสิทธิภาพ ในการจัดการภัยพิบัติ ด้วยการวางแผน อำนาจการ ประสานงานอย่างใกล้ชิดกับผู้อำนวยการป้องกันและบรรเทาสา

ธารณภัยในแต่ละระดับตั้งแต่ยามปกติ ในขั้นการปฏิบัติการดำเนินการช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนให้กับผู้ประสบภัย หรือจัดการภัยพิบัติตามลำดับความเร่งด่วนในขั้นต้นโดยให้ถือว่าการรักษาชีวิต ของประชาชนเป็นความเร่งด่วนสูงสุด และดำเนินการส่งมอบการช่วยเหลือให้กับหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในการช่วยเหลือในระยะยาวเมื่อมีขีดความสามารถต่อไป ซึ่งผู้วิจัยได้พิจารณา วิเคราะห์ และรวบรวมแนวทางพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพภาคที่ 2 ดังนี้

ส่วนแรก การปฏิบัติของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพภาคที่ 2

ขั้นการเตรียมการ

การปรับปรุงบัญชีกองร้อยบรรเทาสาธารณภัย

หน่วยควรมีการพิจารณาการหมุนเวียนกำลังพลสำหรับการบรรเทาสาธารณภัยให้มีความทันสมัยสามารถปฏิบัติงานได้ตามเหตุการณ์โดยพิจารณาจากขีดความสามารถด้านต่าง ๆ เช่น การขับเรือ งานช่าง งานด้านการกู้ภัย งานด้านการแพทย์ เป็นต้น

การวิเคราะห์พื้นที่ปฏิบัติการ

หน่วยหลักที่ปฏิบัติงานด้านบรรเทาสาธารณภัยเมื่อจัดทำแผนการวิเคราะห์พื้นที่ปฏิบัติการแล้วเสร็จควรมีการแจกจ่ายให้หน่วยที่ขึ้นควบคุมทางยุทธการแต่เนิ่นเมื่อเกิดเหตุภัยพิบัติหน่วยสามารถนำการวิเคราะห์พื้นที่ปฏิบัติการมาใช้ได้เลยสำหรับหน่วยที่ขึ้นควบคุมทางยุทธการใหม่จะต้องมีการชี้แจงการวิเคราะห์พื้นที่ปฏิบัติการด้วยทุกครั้งเพื่อให้หน่วยปฏิบัติสามารถปฏิบัติงานได้เลย

แผนการเตรียมความพร้อมของหน่วย

ข้อเสนอแนะ หน่วยหลักที่ปฏิบัติงานด้านบรรเทาสาธารณภัยจะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านกำลังพลยุทธภัณฑ์ทั้งฝ่ายพลเรือนและทหารพร้อมทั้งจัดทำผนวกบัญชีเครื่องมือร่วมกันทั้ง 2 ฝ่าย เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานอย่างเกื้อกูลกันระหว่างหน่วยงาน

ขั้นการปฏิบัติเมื่อเกิดภัยพิบัติ

การจัดตั้งกองอำนาจการศูนย์บรรเทาสาธารณภัย หน่วยปฏิบัติงานหลักด้านบรรเทาสาธารณภัยควรมีการปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางดังนี้

- 1) ที่ตั้งของกองอำนาจการศูนย์บรรเทาสาธารณภัย ของฝ่ายทหารควรตั้ง ณ ศาลากลางจังหวัด เพื่อมีความใกล้ชิดประสานสอดคล้องด้านการปฏิบัติงาน
- 2) ห้วง 0800 ควรมีการประชุมแถลงแผนการปฏิบัติงานประจำวันให้ผู้บังคับบัญชาทราบ
- 3) ห้วง 1530 มีการประชุมเพื่อทบทวนการปฏิบัติที่ของวันพร้อมทั้งหาหรือ แนวทางการปฏิบัติงานต่อไป
- 4) จะต้องมีการจัดนายทหารติดต่อร่วมประชุมกับฝ่ายพลเรือนเพื่อจะได้มีการปฏิบัติที่เป็นแนวทางเดียวกันกับฝ่ายพลเรือน

การเคลื่อนย้ายหน่วยเข้าพื้นที่

หน่วยงานหลักที่ปฏิบัติงานด้านบรรเทาสาธารณภัยควรมีการจัดทำแผนการติดต่อผู้รับผิดชอบฝ่ายพลเรือนข้อมูลทรัพยากรที่จำเป็นในพื้นที่เช่นไฟฟ้าประปาแหล่งวัสดุอื่นเมื่อเกิดเหตุสามารถแจกจ่ายแผนให้กับหน่วยที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ได้เลย

การอพยพประชาชนและสิ่งของออกจากพื้นที่ประสบภัย

หน่วยปฏิบัติงานหลักด้านบรรเทาสาธารณภัยจะต้องวิเคราะห์พื้นที่ปฏิบัติการให้กับหน่วยที่ปฏิบัติงานด้านการช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัยเพื่อให้สามารถจัดยุทธวิธีที่เหมาะสมกับพื้นที่ปฏิบัติการ เช่น พื้นที่น้ำตื้น พื้นที่น้ำลึก ช่องทางถนน ซอยที่มีขนาดเล็กส่วนใดมีความเร่งด่วนในการขนย้ายการประสานฝ่ายพลเรือนในการขนย้าย

การอำนวยความสะดวกในการเดินทางสัญจรของประชาชน

หน่วยปฏิบัติงานหลักด้านบรรเทาสาธารณภัยควรมีการวางแผนร่วมกับฝ่ายพลเรือนเพื่อสนับสนุนยุทธวิธีในการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนจุดใดใครรับผิดชอบพื้นที่เพื่อการประสานงานที่สอดคล้อง และควรขอความร่วมมือในการใช้ยานพาหนะจากภาคเอกชนด้วย

การจัดระเบียบศูนย์พักพิง

หน่วยงานทหารและฝ่ายพลเรือนควรมีการประสานประชุมวางแผนในการแจกจ่ายสิ่งของที่มีการแจกจ่ายของส่วนภาครัฐหรือเอกชนให้มีความเท่าเทียมกันไม่มากไม่น้อยจนเกินไป

พร้อมทั้งควรมีการจัดเจ้าหน้าที่ทหารพลเรือนตำรวจเข้าประจำศูนย์เพื่อกำหนดมาตรการควบคุม ติดตามข้อมูลการเข้าออกของประชาชนประจำทุกวัน

การจัดระเบียบศูนย์รับบริจาคการแจกจ่ายถุงยังชีพ

1. ต้องมีการจัดทำช่องทางรับบริจาคเพื่อให้ฝ่ายต่าง ๆ สามารถติดต่อรับบริจาค ได้ง่าย เช่น ช่องทางอินเทอร์เน็ต สื่อสังคมออนไลน์ หรือทางโทรศัพท์ พร้อมทั้งมีผู้รับผิดชอบหลักทั้งทางฝ่ายพลเรือน และทหาร
2. มีการบริหารจัดการของรับบริจาค เช่น กำหนดของรับบริจาคเป็นส่วน ๆ เพื่อให้รู้ว่าของบางประเภทเยอะหรือน้อยเกินไป
3. ศูนย์ประสานงานการบริจาคต้องมีการจัดการทั้งในด้านที่องค์กรภายนอกมาบริจาคเอง หรือมาบริจาคในศูนย์เพื่อไม่ให้เกิดความเลื่อมล้ำในการบริจาคสิ่งของ

การประชาสัมพันธ์

1. ในการประชาสัมพันธ์การปฏิบัติงานของหน่วยทหารควรมีการจัดชุดประชาสัมพันธ์อย่างน้อยหน่วยละ 2 ชุด เพื่อช่วยเหลือหน่วยรับผิดชอบหลักทำหน้าที่ในการกระจายข่าวสารที่ถูกต้องของฝ่ายทหารหรือภาครัฐพร้อมกับทำการตอบโต้แก้ไขข่าวสารที่เป็นเท็จในพื้นที่โดยใช้ทุกช่องทางการสื่อสาร เช่น การพบปะการแจกใบปลิวช่องทางสื่อต่าง ๆ เป็นต้น
2. ต้องมีการจัดตั้งศูนย์ประชาสัมพันธ์ร่วมซึ่งประกอบภาครัฐเอกชน และ ฝ่ายทหารเพื่อกำหนดกรอบแนวทางการประชาสัมพันธ์ผลงานของภาครัฐทุกภาคส่วนให้เป็นแนวทางเดียวกันพร้อมทั้งร่วมกันตรวจสอบต่อต้านข่าวสารที่บิดเบือนที่ประชาชนได้รับด้วย

การสนับสนุนทางการแพทย์

หน่วยปฏิบัติงานหลักด้านการบรรเทาสาธารณภัยควรมีการประชุมวางแผนการจัดชุดแพทย์เคลื่อนที่ร่วมกับโรงพยาบาลของรัฐหรือเอกชนเพื่อบูรณาการร่วมกันในการเข้าพื้นที่ของหน่วยแพทย์

การส่งผู้ป่วยเจ็บ

หน่วยปฏิบัติงานหลักด้านการบรรเทาสาธารณภัยควรมีการวางแผนซักซ้อมการส่งผู้ป่วยเจ็บ เช่น เมื่อบาดเจ็บในพื้นที่ที่บ้านน้ำท่วมซึ่งจะต้องนำส่งผู้ป่วยด้วยเรืออย่างไรเรือควรมีอุปกรณ์ใดเพิ่มเติมหรือนำส่งผู้ป่วยเจ็บด้วยรถบรรทุกทางทหารจะต้องมีวิธีการอย่างไรมีอุปกรณ์ใดเสริมหรือไม่

การจัดตั้งรถครัวสนาม/โรงครัวพระราชทาน

หน่วยทหารที่ทำการจัดตั้งรถครัวสนาม/โรงครัวพระราชทานควรมีการวางแผนในการประกอบอาหารโดยเน้นประกอบให้กับเจ้าหน้าที่และผู้ประสบภัยโดยแท้จริงเพราะในบางกรณีอาจมีผู้ที่ไม่ได้ประสบภัยมารับหรือการรับซ้ำซ้อนทำให้ไม่สามารถคำนวณค่าใช้จ่ายและงบประมาณ ในการสนับสนุนได้อย่างแท้จริง

การรักษาความปลอดภัย

หน่วยปฏิบัติงานหลักด้านบรรเทาสาธารณภัยควรมีการวางแผนร่วมกัน3ฝ่ายทหารพลเรือนตำรวจเพื่อทำการจัดเวรยามในการรักษาความเรียบร้อยเพื่อป้องกันทรัพย์สินของประชาชนสูญหาย

ขั้นการฟื้นฟูและบูรณะ

การทำความสะอาดอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

หน่วยต้องมีการวางแผนในการทำความสะอาดอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ร่วมกับภาครัฐและเอกชนในพื้นที่เพื่อให้มีการปฏิบัติงานร่วมกันทุกภาคส่วนพร้อมกำหนดแผนวันแล้วเสร็จเพื่อวางแผนในการนำประชาชนกลับบ้านเรือนต่อไป

การจัดชุดช่างซ่อมปรับปรุงบ้านเร่งด่วน

ในการปฏิบัติงานด้านบรรเทาสาธารณภัยหน่วยควรมีการวางแผนการซ่อมแซมบ้านแบบเร่งด่วนร่วมกับส่วนราชการหรือเอกชนที่รับผิดชอบเพื่อให้ประชาชนสามารถกลับเข้าไปอยู่พักอาศัยในบ้านได้อย่างรวดเร็ว

ส่วนที่สอง ด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัย

ด้านความพร้อมของกำลังพล

หน่วยต้องเตรียมบัญชีบรรจุกำลังพลไว้ในอัตราของกองร้อยบรรเทาสาธารณภัยของหน่วยไว้ในอัตราต้องมีชุดประเมินภัยพิบัติของหน่วยและจัดชุดเผชิญเหตุไว้พร้อมที่จะเข้าพื้นที่ได้ทันทีรวมทั้งมีการฝึกซ้อมเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าช่วยเหลือประชาชนได้ทันทีและมีประสิทธิภาพ

ด้านยุทธโศปกรณ์

ในช่วงที่ประสบภัยพิบัติ สิ่งอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น หน้ากากอนามัย หน้ากากป้องกันหน้า เจล หรือแอลกอฮอล์ล้างมือ ชุดป้องกันการปนเปื้อนเชื้อโรค เรือยาง เรือท้องแบน เสื้อชูชีพ รถโกยตักหรือรถบรรทุกขนาดใหญ่ยกสูง จะไม่เพียงพอต่อความต้องการในการปฏิบัติงาน จึงจำเป็นต้องมีสิ่งอุปกรณ์เพิ่มเติม รวมทั้งจัดระเบียบรวมการในการแจกจ่ายสิ่งอุปกรณ์ในการทำงานและจัดลำดับความเร่งด่วน นอกจากนี้ควรจะบูรณาการร่วมกับหน่วยงานพลเรือนหรือภาคประชาชนที่มีสิ่งอุปกรณ์ เพื่อเป็นการผนึกกำลังในการร่วมกันแก้ปัญหาให้กับพี่น้องประชาชน

ด้านการส่งกำลังบำรุง

หากเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ ควรจะมีระเบียบแนวทางเฉพาะที่ใช้ในการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยให้หน่วยเกิดความคล่องตัวในทั้งการส่งกำลังและซ่อมบำรุง สามารถเบิกทดแทนสิ่งอุปกรณ์ได้อย่างรวดเร็ว ลดขั้นตอนจากขั้นตอนปกติ รวมทั้งอาจจัดชุดซ่อมเคลื่อนที่ที่สามารถทำการซ่อมแซมได้ในพื้นที่เพื่อลดเวลาในการซ่อมบำรุงและมีการปรนนิบัติบำรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ใช้งานสิ่งอุปกรณ์ ได้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงสิ่งอุปกรณ์ที่จำเป็นในการช่วยเหลือประชาชน เช่น การสร้างที่พักอาศัยชั่วคราว การซ่อมแซมที่อยู่อาศัยหรืออาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต

ด้านงบประมาณ

โดยปกติจะมีงบประมาณที่สามารถเบิกจ่ายได้ในยามฉุกเฉินหรือเกิดเหตุภัยพิบัติ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือไม่สามารถเบิกจ่ายได้ทันต่อเหตุการณ์ เป็นเหตุให้หน่วยต้องสำรองจ่าย จึงทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง เนื่องจากต้องจัดสรรงบประมาณให้กับสิ่งจำเป็นก่อน

ภายใต้กรอบงบประมาณที่หน่วยมี ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับระเบียบงบประมาณให้สามารถเบิกจ่ายได้รวดเร็วยิ่งขึ้นและจะทำให้การบรรเทาสาธารณภัยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สรุป

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัย สามารถปฏิบัติได้ด้วยการพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. ในการปฏิบัติงานบรรเทาสาธารณภัยนั้นต้องปฏิบัติงานร่วมกับส่วนราชการพลเรือนหรือภาคเอกชน อาสาสมัครจากภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ทันเหตุการณ์ ให้เจ้าหน้าที่ทหารติดต่อไปประจำ ณ ส่วนราชการนั้น หรือ นายทหารติดต่อประจำที่ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพภาคที่ 2 รับผิดชอบในการประสานงานด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะ
2. หน่วยปฏิบัติหลักในการบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่สามารถประสานการปฏิบัติกับหน่วยข้างเคียงและส่วนราชการพลเรือนที่เกี่ยวข้องได้โดยตรง หากผู้บังคับหน่วยได้พิจารณาแล้วว่าการดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ จะได้ดำเนินการไปได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และเข้าช่วยเหลือประชาชนได้ทันต่อสถานการณ์
3. ให้ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยมณฑลทหารบกประจำพื้นที่มีอำนาจสั่งการหน่วยทหารระดับรองลงไปที่ไม่ใช่หน่วยในการสายการบังคับบัญชา ซึ่งรับผิดชอบพื้นที่ในการป้องกันบรรเทาสาธารณภัยได้โดยตรง ทั้งนี้ให้อยู่ในการพิจารณาของผู้บัญชาการมณฑล/ผู้อำนวยการศูนย์บรรเทาสาธารณภัยประจำพื้นที่ เพื่อให้การช่วยเหลือพี่น้องประชาชนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด
4. เมื่อหน่วยทหารหน่วยใดที่มีที่ตั้งอยู่นอกพื้นที่ประสบภัยพิบัติ ได้รับมอบให้ปฏิบัติภารกิจในการสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้ผู้บังคับหน่วยที่เดินทางเข้าพื้นที่นั้นรายงานตัวกับผู้บัญชาการเหตุการณ์ในทันทีที่เข้าพื้นที่ และการปฏิบัติงานให้ยึดหลักเอกภาพในความพยายาม
5. การปฏิบัติการบรรเทาสาธารณภัยนั้น จะมีสภาวะกดดัน ไม่สามารถคาดเดาเหตุการณ์ได้ และต้องปฏิบัติงานร่วมกับส่วนราชการต่าง ๆ ภาคเอกชน หรือประชาชนทั่วไปที่กำลังมีความเดือดร้อน ฉะนั้นให้เน้นย้ำกำลังพลทุกนาย ระลึกเสมอว่าในทุกขั้นตอนการปฏิบัติให้ยึดหลักการให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีความอดทน อดกลั้น ดำเนินการปฏิบัติการจิตวิทยา เพื่อให้ประชาชน หน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชนที่เกี่ยวข้องเข้าใจสถานการณ์และเกิดความร่วมมือสนับสนุนซึ่งกันและกัน

เอกสารอ้างอิง

- ¹ กฤติกา สุขสงวน, พันเอก. การประยุกต์ใช้แนวคิดการสงครามที่ใช้เครือข่ายเป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติงานเผชิญภัยพิบัติของโรงพยาบาลสังกัดกองทัพบกในพื้นที่กองทัพภาคที่ 3[เอกสารวิจัยส่วนบุคคล]. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการทัพบก; 2562.
- ² คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ. แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2558. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย; 2558.
- ³ เรื่องเดียวกัน.
- ⁴ เรื่องเดียวกัน.
- ⁵ คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ, ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580). กรุงเทพฯ: คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา; 2561.
- ⁶ เรื่องเดียวกัน.
- ⁷ คณะกรรมการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก. แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก พ.ศ.2558. กรุงเทพฯ: กองทัพบก; 2558.
- ⁸ กองกิจการพลเรือน กองทัพอากาศที่ 2, ระเบียบปฏิบัติประจำว่าด้วยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กองทัพอากาศที่ 2. นครราชสีมา: กองทัพอากาศที่ 2; 2563.
- ⁹ กองกิจการพลเรือน กองทัพอากาศที่ 2, คำสั่งกองทัพอากาศที่ 2 (เฉพาะ) ที่ 01/60 เรื่อง การจัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กองทัพอากาศที่ 2. นครราชสีมา: กองทัพอากาศที่ 2; 2560.
- ¹⁰ เรื่องเดียวกัน.
- ¹¹ เรื่องเดียวกัน.
- ¹² เรื่องเดียวกัน.
- ¹³ เรื่องเดียวกัน.
- ¹⁴ กองกิจการพลเรือน กองทัพอากาศที่ 2, เอกสารทบทวนหลังการปฏิบัติการช่วยเหลือผู้ประสบภัย กองทัพอากาศที่ 2. นครราชสีมา: กองทัพอากาศที่ 2; 2562.
- ¹⁵ เรื่องเดียวกัน.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ยศ ชื่อ	พันเอก สุระชัย มีหอม
วัน เดือน ปี เกิด	14 สิงหาคม 2514
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2532	โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย จังหวัดร้อยเอ็ด
พ.ศ. 2534	โรงเรียนเตรียมทหาร รุ่นที่ 32
พ.ศ. 2539	โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า รุ่นที่ 43
พ.ศ. 2548	โรงเรียนเสนาธิการทหารบก หลักสูตรหลักประจำ ชุดที่ 83
พ.ศ. 2552	ปริญญาโท การจัดการภาครัฐและภาคเอกชนมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
พ.ศ.2553	โรงเรียนเสนาธิการทหาร ประเทศออสเตรเลีย Australian Command & Staff College
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ.2539	ผู้บังคับหมวดปืนเล็ก กองร้อยอาวุธเบา กองพันทหารราบที่ 3 กรมทหารราบที่ 16
พ.ศ.2542	ผู้บังคับกองร้อยอาวุธเบา กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16
พ.ศ.2547	นายทหารฝ่ายยุทธการและการฝึก กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16
พ.ศ.2548	ฝ่ายเสนาธิการ สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง
พ.ศ.2552	อาจารย์โรงเรียนเสนาธิการทหารบก
พ.ศ.2557	ผู้บังคับกองพันทหารราบที่ 2 กรมทหารราบที่ 16
พ.ศ.2558	เสนาธิการกรมทหารราบที่ 16
พ.ศ.2559	ผู้บังคับการกรมทหารพรานที่ 23
พ.ศ.2561	รองเสนาธิการ กองพลทหารราบที่ 6
พ.ศ.2562	รองผู้บังคับการกรมทหารราบที่ 6
ตำแหน่งปัจจุบัน	
พ.ศ.2563	รองผู้บังคับการกรมพัฒนาที่ 2